

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ НАН УКРАЇНИ»

ІНСТИТУТ КОНФУЦІЯ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ЛІНГВІСТИЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

**ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК
ГЛОБАЛЬНОЇ ПЕРИФЕРІЇ ЯК ЧИННИК
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОЇ СВІТОСИСТЕМИ**

世界历史发展视角下的当代国际体系转型

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

КИЇВ 2016

УДК 94(100):327(5+6)

ББК ТЗ (0):Ф4(5+6)

I - 90

*Рекомендовано до друку Вченою радою Державної установи
«Інститут всесвітньої історії НАН України» (протокол № 4 від 28 квітня 2016 р.)*

Рецензенти:

Рубель В.А., д.і.н., проф.

Мартинов А.Ю., д.і.н., проф.

Скороход Ю.С., д.політ.н., проф.

Редакційна колегія:

Швед В.О., к.і.н., доц.

Ши Яцзюнь, д.політ.н., доц.

Олійник О.М., к.е.н., с.н.с.

Лукаш О.І., к.і.н., с.н.с. (відповідальний науковий редактор)

Історичний розвиток глобальної периферії як чинник трансформації сучасної світосистеми: збірник наукових праць / НАН України, ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». Інститут Конфуція Київського національного лінгвістичного університету; від. наук. ред. О.І. Лукаш. – К., 2016. – 272 с.

ISBN 978-966-02-7949-0

До збірника наукових праць увійшли статті співробітників відділу історії країн Азії та Африки ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», підготовлені за результатами наукових досліджень із планової теми відділу за 2015 р., а також статті співробітників Інституту Конфуція Київського національного лінгвістичного університету, у яких висвітлені найбільш актуальні питання розвитку країн Азії та Африки у контексті трансформації головних вимірів сучасної світосистеми. Видання збірника присвячено пам'яті відомого вченого-сходознавця, д.і.н., проф. В. К. Гури (1950 – 2014 рр.), який багато років очолював розробку плідних наукових досліджень у відділі країн Азії та Африки, у тому числі в таких провідних напрямках сучасної сходознавчої науки, як китаєзнавство, індологія, арабістика, африканістика, тюркологія та інших.

УДК 94(100):327(5+6)

ББК ТЗ (0):Ф4(5+6)

I - 90

*За достовірність інформації в опублікованих матеріалах відповідають автори.
Передрук можливий у разі посилання на автора і видання.*

ISBN 978-966-02-7949-0

© Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України» 2016

КИТАЙ В «АЗІЙСЬКОМУ СТОЛІТТІ»: ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР, ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ, РЕГІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ

У статті аналізуються визначальні властивості та особливості геополітичного виміру Китаю, його глобальної економічної стратегії та регіональні пріоритети. Розкрито суть стратегії мирного розвитку.

Ключові слова: геополітичний вимір, глобальна економічна стратегія, регіональна стратегія, мирний розвиток.

Олейник О. Н. Китай в «азиатском столетии»: геополитическое измерение, глобальная экономическая стратегия, региональные приоритеты.

В статье анализируются определяющие свойства и особенности геополитического измерения Китая, его глобальной экономической стратегии и региональные приоритеты. Раскрыта суть стратегии мирного развития.

Ключевые слова: геополитическое измерение, глобальная экономическая стратегия, региональные приоритеты, мирное развитие.

Oliynuk O. M. China in the "Asian Century": Geopolitical Dimension, Global Economic Strategy, Regional Priorities.

The article analyzes the defining characteristics and features of the geopolitical dimension of China, its global economic strategy and regional priorities. It reveals the essence of the peaceful development strategy.

Keywords: geopolitical dimension, global economic strategy, regional strategy, peaceful development.

Завдяки зваженій стратегії в здійсненні власного курсу в зовнішньоекономічній і валютній галузях Китай опинився на провідних позиціях у світі. За обсягом експорту Китай посідає перше місце в світі, за розміром ВВП і загальним обсягом зовнішньої торгівлі – друге. За останні два десятиліття обсяги експорту та імпорту Китаю суттєво збільшились, їх сумарний обсяг 2012 року становив 3,87 трлн дол. США. Незважаючи на

те, що загальний обсяг торгівлі Китаю дещо поступається обсягу США, його частка у ВВП є більшою, аніж в США та деяких інших розвинутих країнах і країнах, що розвиваються. На Китай припадає майже 10 % від загального обсягу світової торгівлі. Основними його партнерами є ЄС (17 % від сукупного експорту), США (приблизно 12 %), Японія (9 %), Республіка Корея (7 %), Німеччина (5 %).

Водночас Китай є другим торговим партнером для США, першим для Японії та Кореї, п'ятим для Німеччини.

Китай значно виграв від глобалізації та політики відкритості глобальній економіці. Поширення політики відкритої торгівлі багатьма країнами в світі стимулювало сталий попит на глобальному рівні на китайські товари, водночас завдяки політиці відкритості посилювався попит Китаю на товари інших країн. Відкритість Китаю для зовнішніх інвесторів сприяло підвищенню економічної ефективності всередині країни, що також посилювало внутрішню конкуренцію і попит на сучасні технології. Співпраця з зовнішнім світом надала можливість Китаю імпортувати іноземний досвід у багатьох галузях від банківського сектора до практики стандартизації товарів. Залучення значних обсягів прямих іноземних інвестицій сприяло активізації ринкової конкуренції, упровадженню сучасних технологій, запровадженню програм підвищення кваліфікації працівників, що в результаті дало можливість Китаю підвищити продуктивність виробництва.

Решта світу також виграла від піднесення Китаю. Прискорені темпи збільшення обсягів китайського експорту значною мірою зумовлені участю Китаю в глобальному виробничому ланцюгу. Більшу частину китайського експорту становить так звана переробна торгівля, коли китайські компанії, створені за участі транснаціональних компаній, імпортують сировину, пізніше переробляють її всередині країни та експортують готову продукцію закордон.

Успіхи Китаю в економічному розвитку вплинули на позицію китайського політичного керівництва щодо його ролі у світових процесах. Китайське керівництво все частіше заявляє про важливість для країни брати активну участь у світовому розвитку й навіть впливати на світові процеси.

Тривалий і потужний розвиток Китаю в ХХІ ст. став визнаним у світі фактом. За роки реформ світ став добре обізнаним щодо реформ у Китаї. Проте світове співтовариство й надалі висловлювало занепокоєння з приводу подальшого поступу Китаю і тому очікувало від китайського лідера почути його бачення щодо майбутнього розвитку. Концепцію гармонійного світу Ху Дзінтао вперше озвучив на Азійсько-африканському саміті, а в жовтні 2007 р. вона була включена до звіту XVII з'їзду КПК і стала стратегічним напрямом розвитку Китаю.

Політика реформ і стратегія відкритості стали взаємодоповнювальними програмами. Із 1978 р. Китай поступово став наближатися до мирного міжнародного середовища. Кенет Ліберталь, директор Центру досліджень Китаю у Бруклінському університеті ім. Джона Торнтона, вважає, що мета Китаю полягає в розбудові гармонійного суспільства як усередині країни, так і закордоном, тому що Китай прагне довести іншим країнам, що він може підтримувати відносини як із сусідніми країнами, так і найбільшими країнами світу, зважаючи на прискорені темпи поступу. Концепція гармонійного розвитку є запорукою як внутрішнього піднесення Китаю, так і його зовнішньої політики.

Професор і водночас директор Програми з політики Китаю університету Джорджа Вашингтона вважає, що концепція гармонійного світу ґрунтується на регіональній стратегії Китаю, суть якої полягає в розвитку дружніх і стабільних відносин із сусідніми країнами. Китайські лідери й собі вважають, що концепція гармонійного світу спрямована на позиціонування Китаю як «балансу» світових відносин, а не як лідера.

Геополітичний вимір.

Тривалий час світовий розвиток, зазвичай, визначався домінуванням у світі певної країни, зважаючи на її економічну міць і політичний вплив на світові політичні та економічні процеси. Із огляду на це, кожне століття отримувало відповідну назву тієї країни, що мала найбільший вплив на світові процеси. Так, ХІХ ст. було названо «британським століттям» завдяки розквіту й домінуванню британської імперії, ХХ ст. – «американським століттям», зважаючи на посилення економічної моці та впливу США у світі. Упродовж цих століть світовий розвиток був під впливом однієї з зазначених країн. Однак на противагу цьому ХХІ ст. стало називатись «азійським століттям», із огляду на активний економічний розвиток азійських країн, поглиблення інтеграційних процесів в Азії та відповідно посилення ролі азійських країн у глобальних процесах.

Нині Азія є одним із регіонів, що відрізняється найбільш динамічним розвитком і потенціалом. Вона перетворюється на один із найважливіших двигунів відновлення й піднесення світової економіки. Внесок Азії в світовий економічний розвиток упродовж останніх років перебільшує 50 %. Країни Азійсько-Тихоокеанського регіону забезпечили 2014 року понад 40 % світового ВВП, на них припадає третина світового експорту товарів, вони споживають

більше 40 % виробленої світової енергії. Упродовж нинішнього століття обсяг торгівлі Азії збільшився з 800 млрд дол. США до 3 трлн. дол. США, товарообіг між Азією та іншими регіонами світу збільшився з 1,5 трлн дол. США до 4,8 трлн дол. США. Економічне піднесення в цьому регіоні відбувається вже впродовж тривалого часу і це стало приводом для визначення успіху азійських країн як «азійського дива».

Активний економічний розвиток азійських країн спонукав їх до більш тісної кооперації та посилення спільних дій щодо визначення напрямів розвитку й розв'язання як суто регіональних, так і глобальних проблем. Завдяки відкритості азійських країн, збільшенню обсягів торгівлі та інвестицій значно зміцніли відносини між країнами регіону, що з рештою сприяло активізації інтеграційних процесів у регіоні, створення нових форм співпраці та об'єднань.

Через азійську фінансову кризу кінця 90-х років лише загострилась необхідність створення механізмів розв'язання передусім регіональних проблем розвитку й проблеми безпеки. Результатом пошуку нових механізмів співіснування та усвідомлення необхідності спільних дій за умов посилення глобалізаційних процесів стало створення Боаоського азійського форуму (БАФ) в лютому 2001 р. в м. Боао, що знаходиться в китайській провінції Хайнань.

Метою створення БАФ було сприяння розвитку та зміцненню економічного обміну, взаємодії та співпраці в регіоні, а також між регіоном та іншими частинами світу. Через свої мережі БАФ сприяє співпраці між його членами, партнерами та сторонами, що їх підтримують.

БАФ став платформою для діалогу високого рівня між лідерами урядів, приватних підприємств, наукових кіл та інших юридичних асоціацій, де триває обговорення, обмін і розвиток ідеями, що охоплюють економічні, соціальні та екологічні питання. У межах БАФ щорічно проводяться конференції, на яких країнами-учасницями обговорюються найбільш актуальні питання спільного розвитку й безпеки.

Важливою подією в житті азійських країн стала ювілейна XII конференція Боаоського азійського форуму 2013 року. Її тема «Азія в пошуку розвитку для всіх: реструктуризація, відповідальність і співпраця» мала актуальне значення. Особливої уваги на конференції

заслужувала доповідь голови КНР Сі Дзіньпіна, у якій він поцінував сучасний стан розвитку Азії, визначив основні виклики світу для Азії.

Поцінуюючи сучасну міжнародну обстановку Сі Дзіньпін зазначив, що нині світ переживає глибокі та складні зміни. Тіснішим стає зв'язок між країнами, зміцнюється їх взаємозв'язок, усе більше країн стають на шлях модернізації, більш суттєвими стають основні тенденції сучасного розвитку: прагнення до миру, розвитку, співпраці та спільних інтересів. Однак, як зазначив Сі Дзіньпін, мир залишається неспокійним, світова економіка вступила в період глибокої координації, відновлення світової економіки триває з великими труднощами, у міжнародній фінансовій галузі є багато ризиків, розвиваються різні форми протекціонізму, усі країни світу, що стали на шлях економічної реструктуризації стикаються з різними труднощами. За таких умов, на переконання Сі Дзіньпіна, потрібне подальше вдосконалення механізму глобального управління. І тому здійснення спільного розвитку є не просто метою.

У своїй промові Сі Дзіньпін визначив основні завдання, що мають вирішити азійські країни для досягнення більш масштабного поступу й подальшого спільного піднесення Азії та інших регіонів світу:

– за умов, що склались, азійський розвиток має перейти на нову сходинку. Він залишається для Азії першочерговим завданням, від нього залежить усунення суперечностей і розв'язання проблем. Необхідно здійснити трансформацію моделі розвитку економіки, реструктуризацію економіки, покращити якість та ефективність економічного поступу, і на цій основі постійно підвищувати рівень життя народу;

– для збереження стабільності в Азії необхідні спільні зусилля. Азійська стабільність стикається з новими викликами, загостренням ситуації в гарячих точках, традиційними й нетрадиційними загрозами безпеці. Країни Азії мають поглиблювати взаємодовіру та взаємодію для забезпечення міцного миру й стабільності в регіоні;

– азійська співпраця має досягти ще більших успіхів на базі вже досягнутого. Існує безліч механізмів та ініціатив щодо зміцнення регіональної співпраці в Азії, є найрізноманітніші думки й погляди, тому реформування механізму забезпечення взаємної вигоди й загального виграшу з урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін, вимагає подальшого поглиблення взаєморозуміння, досягнення консенсусу, розширення й поглиблення співпраці [1, с. 445].

На XVIII з'їзді КПК у листопаді 2012 р. було розроблено план розвитку країни на найближчу й довготривалу перспективу. Окрім того, визначено такі завдання: подвоїти до 2020 р. ВВП і середній дохід на душу населення порівняно з показниками 2010 р., завершити розбудову середньозаможного суспільства до 100-ліття створення КПК, а також перетворити Китай у багате, могутнє, демократичне, цивілізоване, гармонійне й модернізоване соціалістичне суспільство до 100-ї річниці створення КНР.

Здійснення великого відродження китайської нації – це головна мета китайського народу після Опіумних війн. У Китаї її називають «китайською мрією». Її зміст полягає в тому, щоб зробити Китай могутньою та багатою країною, добитись національного відродження й підвищити рівень добробуту народу. Це також мрія про мир, розвиток, співпрацю та спільний виграш.

Для досягнення мети державної розбудови й покращання життя населення Китай потребує мирної обстановки. Розвиток і піднесення Китаю для інших країн не загроза, а шанс. Здійснення «китайської мрії» вдовольняє не лише інтереси самого Китаю, а й усього світу в цілому.

Китайська геополітична стратегія спрямована на розвиток мирних і взаємовигідних відносин між Китаєм і всіма континентами, регіонами й країнами світу. Китайське керівництво докладає зусиль, щоб сформувати імідж Китаю як надійного й перспективного партнера. Воно запроваджує різні дипломатичні форми, методи і стратегії заради активізації ролі Китаю у світових процесах, а також посилення його впливу на ці процеси.

Одним із найбільш дієвих дипломатичних інструментів китайського керівництва є так звана дипломатія стратегічного партнерства. Спочатку Китай створював його для врегулювання відносин із великими країнами. За умов формування нового світового порядку Китай прагне підтримувати стабільні й дружні відносини з великими державами. На початку 90-х років такими країнами Китай уважав США, Росію та Бразилію. На початку XXI ст. Китай до цього переліку включає ЄС та окремі країни, що входять до його складу.

Аналізуючи офіційні документи китайського уряду, наукові дослідження й матеріали засобів масової інформації, можна стверджувати, що Китай створив стратегічні партнерства з 47 країнами та 3 міжнародними організаціями (ЄС, АСЕАН, Африканський Союз).

Китай – найбільша в світі країна, зміцнення і розвиток її співпраці з країнами, що розвиваються, – наріжний камінь китайської дипломатії [2, с. 96]. У цьому напрямі КНР і надалі активно розвиває відносини з африканськими країнами, прагнучи закріпитись на африканському континенті як надійний і перспективний партнер.

Китайське керівництво прагне зміцнити свої позиції і на американському континенті, розвиваючи відносини з латиноамериканськими країнами. Під час візиту Сі Дзіньпіна в Мексику в червні 2013 р. китайський лідер зробив доповідь в мексиканському сенаті. У ній він зазначив, що нині Латинська Америка вступає в нову епоху розвитку. На його переконання, успішний розвиток Латинської Америки є сприятливим як для цілого світу, так і для Китаю.

У політичній галузі Китай і Латинська Америка мають дотримуватися принципу дружби, розуміти один одного й надавати підтримку в питаннях основних спільних інтересів. Розвиток відносин між Китаєм і країнами Латинської Америки позначився на обсязі торгівлі між ними. Так обсяг торгівлі між Китаєм і Мексикою з 100 млн дол. США в 1980-х роках збільшився до 11,4 млрд дол. США 2013 року. Загальний обсяг торгівлі між КНР і країнами Латинської Америки за період із 2003 р. до 2012 р. збільшився в 8,7 разів, із 26,8 млрд. дол. США 2003 року до 261,2 млрд дол. США 2012 року [3, с. 58].

Китайські лідери вбачають і певні геополітичні інтереси в розвитку відносин із арабськими країнами. У своєму виступі на церемонії відкриття 6-ї конференції Форуму співпраці між Китаєм та арабськими країнами Глава КНР підкреслив, що історія відносин між Китаєм та арабськими країнами бере свій початок із Шовкового шляху, що проходив через території арабських країн. Завдяки цьому китайська технологія виготовлення паперу, порох, видавнича справа та компас поширилися в Європі через арабські райони, а арабська астрономія, календар і медицина дійшли до Китаю, і тим самим розгорнули важливу сторінку в історії взаємного корисного обміну між різними цивілізаціями.

Керівник КНР зазначив, що майбутні 10 років є ключовим періодом у розвитку Китаю та арабських країн. Він також повідомив, що Китай уже вступив у вирішальний етап всебічної розбудови середньозаможного суспільства. Водночас Середній Схід наразі переживає безпрецедентні зміни і трансформації. Для того щоб

виконати покладену на країни місію відродження націй і боротися з викликами, сторони мають розвивати ідею Шовкового шляху, додати сили розвитку та енергію співпраці, а також сприяти розвитку китайсько-арабських відносин стратегічного партнерства. Розвивати дух Шовкового шляху означає обстоювати співпрацю на основі спільного виграшу. У майбутні 5 років Китай буде імпортувати товари загальним обсягом 10 трлн дол. США, а його прямі інвестиції перебільшать 500 млрд. дол. США. 2013 року Китай імпортував товари з арабських країн обсягом 140 млрд. дол. США, що становить лише 7 % від загального обсягу китайського імпорту 2,0 трлн дол. США. Прямі іноземні інвестиції Китаю в арабські країни становлять 2,2 млрд дол. США, це 2,2 % від загальної суми прямих зовнішніх інвестицій, що перебільшує 100 млрд дол. США. У Китаї вбачають в арабських країнах партнерів у спільній розбудові «Економічного поясу Шовкового шляху й Морського шовкового шляху XXI сторіччя» [1, с. 431].

Важливим напрямом геополітичної стратегії Китаю є розвиток відносин між Китаєм і США, Китаєм і ЄС. США відіграли важливу роль у становленні КНР. Із проведенням економічних реформ і політики відкритості в Китаї США стали активніше розвивати з ним передусім економічні відносини. Китайські компанії отримали можливість брати кредити від американських банків, залучати американські технології, а також вийшли на американський ринок. Стрімкість розвитку економічних зв'язків між двома країнами дійшла такого рівня, що сторони стали обговорювати питання налагодження відносин стратегічного партнерства. Однак після подій 1989 року в Китаї американський уряд змінив свою позицію щодо КНР і чітко дав зрозуміти, що без політичних змін усередині китайської держави, пов'язаних із забезпеченням основних прав людини, про стратегічне партнерство не може бути й мови. Проте сторони не відвернулись одна від одної і поступово розпочали (із 2009 р.) так званий «Стратегічний та економічний діалог» високого рівня. У межах цього формату сторони обговорюють широке коло питань щодо підтримки відносин на відповідному рівні, усвідомлюючи їх важливість не лише для двох країн, а й усього світу [4, с. 39].

Процес глобалізації поглибив взаємозалежність китайської та американської економік і ця тенденція триватиме. Китайсько-американські зв'язки ніколи не були такими близькими, як нині. Якщо з початку налагодження дипломатичних відносин між країнами обсяг

торгівлі становив 2,5 млрд дол. США 1979 року, то на кінець 2010 р. він збільшився майже в 150 разів і досяг рівня 385 млрд дол. США. Проте наразі американські компанії інколи ставляться до китайських із упередженням та підозрою.

Нині обидві сторони визнають важливість постійного діалогу між країнами на основі довіри та взаємної вигоди й надалі. Серед нагальних питань між сторонами залишаються питання обмінного курсу юаня, захисту прав інтелектуальної власності, виходу на внутрішні ринки обох країн, лібералізації ринку капіталу Китаю, створення умов для справедливої конкуренції для американських компаній і працівників на китайському ринку [5, с. 289]. Наразі майже 190 тис. китайських студентів навчаються в США, а в Китаї здобувають освіту понад 20 тис. американських студентів [1, с. 380].

У контактах із ЄС Китай прагне створити відносини стратегічного партнерства. У листопаді 2013 р. сторони відзначили 10-у річницю встановлення «Всебічного стратегічного партнерства». На відміну від США відносини Китаю з ЄС позбавлені суттєвих протиріч, що стримували б їх вихід на новий рівень. 2012 року загальний обсяг торгівлі товарами й послугами між країнами становив відповідно 434 млрд дол. і 43 млрд дол. США. При цьому з року в рік Китай зберігає позитивне сальдо торгового балансу. Щоденно між різними містами Китаю та ЄС здійснюється приблизно 70 польотів літаків, розширився обмін студентами. Так, 2012 року майже 20 тис. китайських студентів навчались у європейських навчальних закладах, тоді як кількість європейських студентів у Китаї становила 10 тис. осіб.

Китайська сторона наполегливо стверджує, що заходи між Китаєм, ЄС та його країнами-членами спрямовані на посилення взаємної довіри, поглиблення взаєморозуміння, зменшення розбіжностей, зміцнення дружби і стимулювання співпраці [5, с. 272], а китайські політологи підкреслюють, що європейський наступ КНР є стратегічним рішенням, це – відповідь на активізацію політики присутності США в Східній і Південно-Східній Азії [6, с. 55].

Геоєкономічний вимір: глобальна економічна стратегія.

Наприкінці 90-х років минулого століття Китай святкував 20-ліття від початку програми реформ. Економіка країни розвивалася найбільш прискореними темпами в світі, обсяг іноземних інвестицій із року в рік збільшувався, життєвий рівень населення країни суттєво підвищувався. Однак разом із очевидними успіхами в соціально-

економічному розвитку виникли загрозливі ознаки потенційних проблем, зумовлені загостренням ситуації на зовнішніх ринках. Під загрозою опинились основні рушійні сили економічного розвитку – зовнішня торгівля та інвестиції. Обставини вимагали негайних дій. Така необхідність зумовлювалась наслідками азійської фінансової кризи наприкінці 90-х років ХХ ст.

Тоді як альтернатива стратегії розвитку була запропонована так звана стратегія «глобалізації». Уперше вона була представлена на XV з'їзді КПК 1997 року й суть її полягала в тому, щоб збільшити присутність китайських компаній закордоном. Офіційно цю стратегію затвердили на XVI з'їзді КПК 2001 року що дало потужний поштовх для збільшення закордонних інвестицій Китаю. За період із 2001 р. до 2011 р. обсяг закордонних інвестицій Китаю збільшився з 5,5 млрд дол. до 65 млрд дол. США.

Репрезентуючи наміри уряду щодо закордонних інвестицій на 15-у п'ятирічку (2011 – 2015 рр.), прем'єр-міністр КНР Вен Дзябао підкреслив необхідність прискорення стратегії «глобалізації». Він зазначив і важливість орієнтації закордонних інвестицій на потреби ринку, заохочення підприємств різних форм власності до участі в закордонних інвестиційних проектах.

Стрімке збільшення китайських закордонних інвестицій привернуло увагу спільноти не лише з економічної сторони, а й із огляду на перспективи сталого розвитку. Активізацією інвестиційного процесу було закладено надію на стабільний розвиток як у країнах-реципієнтах, так і самому Китаї. 2004 року відбувся перший міжнародний форум (організований міністерством комерції Китаю), на якому міжнародній спільноті й була представлена концепція під слоганом «глобалізуватись».

Китайська сторона повідомила, що рішення про запровадження нової стратегії є важливим із точки зору подальшого розвитку політики відкритості й необхідності посилення участі Китаю в міжнародному економічному розвитку. Необхідність такої стратегії зумовлена тенденціями, що склались на той час у світовій економіці, а також проблемами в економічному розвитку Китаю. Основні напрями стратегії полягали в наступному.

По-перше, збільшувати закордонні інвестиції, розвивати давальницьке та складальне виробництво. Зміцнюючи інвестиційну співпрацю, необхідно застосовувати будь-які засоби для створення

нових робочих місць і в такий спосіб посилювати можливості щодо саморозвитку місцевих економік.

По-друге, необхідно інтенсифікувати співпрацю щодо розробки ресурсів закордоном. Розвиваючи співпрацю з іншими країнами в розробці й видобуванні ресурсів, зокрема газу, нафти, мінералів, лісу, риби й рослинності, Китай може надавати відповідну технологію, створювати робочі місця, що сприятиме збільшенню доходів домогосподарств, бюджетних надходжень і посилювати експортні можливості та можливості саморозвитку для місцевих економік. Окрім того, надавати допомогу іншим країнам щодо трансформування їх ресурсних переваг у переваги розвитку.

По-третє, розширювати практику контрактної співпраці в рамках технологічних проєктів. Необхідно заохочувати участь китайських підприємств у формі контрактної участі в технологічних, дослідницьких і консалтингових проєктах, забезпечуючи відповідне фінансування.

По-четверте, розвивати закордонну співпрацю в сільському господарстві. Переваги китайських технологій та обладнання в цій галузі мають повністю використовуватись, а компанії мають заохочуватись здійснювати закордонні проєкти для розвитку сільського господарства. Цей напрям потребує застосування багатьох підходів заради створення міжнародної бази сільськогосподарського виробництва й переробки сільгосппродукції.

По-п'яте, стимулювати розвиток закордонної співпраці в галузі науки, технологій і розвитку талантів. Потрібно заохочувати компанії щодо створення науково-дослідницьких центрів у регіонах, що мають належний рівень розвитку науки й технологій. У таких центрах потрібно активізувати обмін технологіями, співпрацю, а також стимулювати розвиток інноваційного потенціалу й технологій.

По-шосте, вивести на новий рівень співпрацю в наданні послуг щодо застосування робочої сили. Виходячи з потреб міжнародних ринків, китайські компанії мають диверсифікувати й розширити масштаб застосування послуг робочої сили. Це своєю чергою має вдосконалювати систему управління проєктами.

По-сьоме, стимулювати співпрацю в галузі торгівлі й послуг. Китайські компанії мають заохочуватись щодо виходу на зовнішні ринки й розвивати співпрацю в галузі торгівлі, дистрибуції, фінансових послуг (банківських, страхових, торгівлі цінними паперами, ф'ючерсами, управління фондами), телекомунікацій,

логістики, морських перевезень і посередництва. Очікується, що китайські компанії мають інтенсифікувати міжнародний обмін у галузі торгівлі послугами для прискорення міжнародної торгівлі та інвестицій.

Для реалізації стратегії «глобалізації» та мобілізації різних форм інвестиційної співпраці закордоном, уряд Китаю створив систему підтримки та управління процесом закордонної співпраці, що базується на ринкових принципах управління. Китай бере участь і в розвитку транспортної інфраструктури інших країн. Однак на підставі аналізу будівництва транскордонних шляхів і реалізації проектів із розвитку транспортних інфраструктур окремих країн можна свідчити про те, що Китай передусім інвестує в ті проекти й країни, у яких є його економічний інтерес. Зокрема активна участь Китаю у фінансуванні автошляхів у країнах Африки та Південної Америки пояснюється передовсім тим, що Китай досить активно представлений у цих країнах завдяки участі в масштабних інвестиційних проектах.

Найбільш масштабним проектом Китаю за останні роки є будівництво залізниці Транс – Євразія від міста Чунцин на південному заході (Китай) до міста Дуйсбург (Німеччина). Запущена в експлуатацію 2011 року 11179 км залізнична лінія (спільне підприємство Німеччини, Китаю, Казахстану, Росії) через шість країн, включаючи Білорусь і Польщу.

Китай є найбільшим бенефіціаром цієї вантажної залізничної мережі і з 2011 р. відправив товарів по цьому шляху в Європу на суму 2,5 млрд дол. США. Будівництво цієї залізниці дало можливість компанії Hewlett Packard, що має в Чунцині найбільший в Азії завод із виробництва ноутбуків, із 2011 р. відвантажити понад 4 млн. ноутбуків у Європу залізницею Чунцин – Дуйсбург.

Будівництво цієї залізниці не є винятком із загальної стратегії Китаю щодо створення транснаціональних коридорів. Нині Європейський Союз є найбільшим торговим партнером Китаю, що прагне закріпитись на європейському ринку. Вигоди від новоствореної залізниці отримують і європейські країни: якщо раніше доставка машин європейських виробників тривала 2 місяці, то наразі вона скоротилася вдвічі.

Для стратегії посилення присутності на закордонних ринках, Китай став реалізовувати інфраструктурні проекти в Європі, щоб поєднати регіони економічно слабшої Центральної та Східної Європи. У грудні 2014 р. Китай і Сербія відкрили перший в історії міст до

Європи через Дунай, профінансований БРК і побудований китайськими будівельними компаніями. Названий на честь Михайла Пупіна, відомого сербського вченого, 1500-метровий міст з'єднує східний промисловий район Земун із північним житловим районом Борча в Белграді. Будівництво мосту скоротило час перетинання Дунаю з більш ніж однієї години до 10 хвилин. Китай також здійснює будівництво ТЕС в м.Станарі в Боснії (приблизно 1,7 млрд дол. США) та автомагістралі Бар-Боляри, що поєднає Чорногорію та Сербію (984 млн дол. США).

Інфраструктурні проекти такого масштабу були дуже рідкісні в цих країнах упродовж понад 20 років, ураховуючи погані економічні умови в Хорватії, Сербії, Боснії та Герцеговині, високий ступінь безробіття – майже 1,5 млн безробітних, а також політичну нестабільність, етнічні конфлікти та стихійні лиха, такі, як повені. Китай докладає значних зусиль для фінансування й модернізації застарілого транспорту й комунальної інфраструктури в зазначених країнах, започатковуючи цим самим нову еру місцевої присутності та впливу Китаю на Європу.

Упродовж останніх років китайське керівництво активно пропагує ідею створення Економічного поясу вздовж історичного маршруту Шовкового шляху, що тягнеться від прибережної зони Китаю через Середню Азію, на Близький Схід і в Європу. Окрім цього, керівництво цієї країни активно просуває ідею створення морського Шовкового шляху, який буде прокладений від півдня Китаю, вздовж узбережжя країн Південно-Східної Азії, Шрі-Ланки, оминаючи Індію і далі – до Європи.

Економічний пояс Шовкового шляху (ЕПШШ) в Китаї розглядають як частину цивілізаційного завдання держави – «відкриття самої себе». Воно спрямовано на вирішення трьох завдань: стимулювання розвитку західних районів Китаю, зміцнення торговельних відносин та економічної співпраці між центральними й західними районами Китаю і країнами Центральної, Південної та Західної Азії, а також європейськими країнами. Така постановка завдань обумовлена тим, що нині в економіці КНР спостерігається дисбаланс – західна й північна частина країни розвинуті набагато слабше східних і південних провінцій. Передбачається, що в межах ЕПШШ Китаю вдасться більш повно реалізувати потенціал Нінся-Хуейського та Синьцзян-Уйгурського автономних районів і провінцій Шеньсі, Ганьсу і Цинхай.

За фінансової підтримки БРК, урядів Таїланду та Лаосу, Азійського банку розвитку 2008 року було запущено першу залізничну магістраль протяжністю 1900, що з'єднала м. Куньмін, китайської провінції Юньнань, зі столицею Таїанду – м. Бангкоком. Залізниця протягнена і через територію Лаоса. Окрім того, ця магістраль має східне відгалуження, що поєднує В'єтнам із Камбоджею, і південне, що поєднує м. Бангкок із Сінгапуром.

Перебуваючи з візитом в Індонезії в вересні 2013 р., глава КНР Сі Цзіньпін запропонував створити більш тісну спільноту Китай-АСЕАН для прокладення морського Шовкового шляху XXI ст. і зміцнення морської співпраці. У своєму виступі на індонезійському парламенті Сі Цзіньпін запропонував створити Азійський інвестиційний банк із розвитку інфраструктури (Asian Infrastructure Investment Bank, АІВ) для фінансування будівництва та розвитку регіональної інфраструктури та економічної інтеграції.

Як і проект ЕПШШ, проект морського Шовкового шляху XXI ст. спрямований на прискорення економічної інтеграції в АТР. Його заявленою метою є об'єднання в єдину мережу узбережжя Азії. За своєю ідеологією він практично нічим не відрізняється від ЕПШШ і покликаний у міру свого розширення сприяти подоланню різниці економічного розвитку в ПСА і формуванню міцних економічних зв'язків між країнами регіону. Як і у випадку з ЕПШШ китайська сторона дотримується відкритої позиції щодо всіх регіональних механізмів співпраці. При її презентації Сі Цзіньпін заявив, що всі економічні суб'єкти відповідно до власних умов можуть у різній формі брати участь у регіональній економіці й торгівлі. Зі своєї сторони Китай пропонує себе країнам АТЕС у ролі «інкубатора» для створення платформи з обміну інформацією і досвідом, зміцнення регіональних зон вільної торгівлі.

У грудні 2013р. глава КНР Сі Цзіньпін на щорічній Центральній економічній робочій конференції закликав до стратегічного планування ініціативи «Пояси й Дороги» для сприяння взаємозв'язку інфраструктури та створення спільноти обопільних інтересів.

У березні 2014 р. прем'єр-міністр Китаю Лі Кецянь в урядовому звіті підкреслив необхідність прискорення будівництва проекту «Пояси й Дороги». У доповіді йшлося і про збалансований розвиток економічних коридорів Бангладеш – Китай – Індія – М'янма і Китай – Пакистан.

У травні 2014 р. перший етап логістичного терміналу, спільно побудований Китаєм і Казахстаном, був уведений в експлуатацію в порту Ляньюньган на сході Китаю в провінції Цзянсу. Термінал із загальним обсягом інвестицій 606 млн юанів (98 млн дол.) розглядається як платформа для товарів із країн Центральної Азії закордон і стимул для будівництва Економічного поясу Шовкового шляху.

У листопаді 2014 р. глава КНР Сі Цзіньпін заявив, що Китай прискорить будівництво проекту «Пояси й дороги» та зміцнюватиме співпрацю з країнами, які беруть участь у його реалізації.

У грудні 2014 р.на Центральній робочій конференції з економічних питань були визначені пріоритети на майбутній рік, що охоплюють реалізацію ініціатив проекту «Пояси й дороги». Раніше в цьому місяці, Таїланд схвалив проект Меморандуму про взаєморозуміння між Таїландом і Китаєм щодо співпраці в галузі будівництва залізниці.

Наведені факти є показником того, що ідея створення транскордонних коридорів через відродження Шовкового шляху й будівництво морського Шовкового шляху XXI ст. є пріоритетною для китайського уряду. Проект «Пояси й дороги» активно просувається на найвищому рівні керівництвом цієї країни. У цьому безпосередню участь беруть перші керівники країни. Привертають увагу і темпи, із якими просувається реалізація цього проекту.

Немає сумніву, що керівництво країни покладає великі надії на майбутні перспективи й вигоди від реалізації проекту «Пояси й дороги». Китайське керівництво прагне якомога скоріше закріпитись на європейському континенті та створити передумови для більш активної участі передусім в економічному розвитку ЄС.

Важливим інструментом геоекономічної стратегії Китаю є політика щодо інтернаціоналізації китайського юаня та перетворення китайської валюти на світову резервну валюту, а також включення її до корзини SDR.

У серпні 2015 р. керівництво Китаю зробило важливий крок для реалізації цих планів, уживши заходів щодо переходу до політики вільного плавання обмінного курсу юаня. Такі зміни в курсовій політиці керівництва Китаю, а також політиці процентних ставок, були відзначені світовим співтовариством. Голова МВФ К. Лагард заявила, що наразі Китай виконав усі умови, необхідні для включення

китайського юаня до корзини SDR, і перетворився на вільноконвертовану валюту.

Виконавчою радою Міжнародного валютного фонду (МВФ) 30 листопада було схвалено історичне для Китаю рішення про включення юаня до розрахунку кошика спеціальних прав запозичення (СПЗ, або SDR). Рішення набуде чинності з 1 жовтня 2016 р. Голова МВФ К. Лагард також зазначила, що рішення виконавчої ради додати юань до кошика SDR – важлива віха на шляху інтеграції китайської економіки у світову фінансову систему, воно також є визнанням успіхів китайської влади у здійсненні реформ валютної та фінансової системи країни в останні роки і тепер юань відповідає стандартам вільно конвертованої валюти. Безперечно, що кошик SDR, який включає юань, краще відображає світову економіку. У серпні МВФ подовжив термін дії кошика SDR у його нинішньому вигляді на дев'ять місяців – із 1 січня до 30 вересня 2016 р., щоб дати учасникам системи час на адаптацію до включення юаня.

Регіональний вимір: регіональні пріоритети.

Китай наразі зберігає провідні позиції у Східній Азії в новій регіональній системі міжнародних відносин. Його динамічний економічний, політичний і військовий розвиток за роки модернізації забезпечило послідовне нарощування національної могутності. Після закінчення «холодної війни» Пекін не лише зосередився на зміцненні силового потенціалу, а й серйозно розширив межі свого економічного і політичного впливу по периметру кордонів на півночі, заході та півдні країни [7, с. 63].

Розвиток позитивних відносин Китаю з сусідніми країнами є важливим напрямом реформи зовнішньої політики Китаю, починаючи з 1990-х років. Уперше важливість відносин із так званими периферійними країнами визначено на XVI з'їзді КПК, на якому також були виокремлені основні завдання дипломатії щодо інших країн. Зокрема там було зазначено, що великі країни є ключовими, периферійні – першочерговими, країни, що розвиваються, – базисними, а багатосторонність – важливим етапом зовнішньої політики. Через рік по тому тодішній прем'єр міністр Вен Дзябао представив концепцію зовнішньої політики Китаю щодо периферійних країн, суть якої полягає в налагодженні добросусідських, безпечних і заможних відносин із периферійними країнами.

Президент Ху Дзінтао розглядав розвиток добросусідських відносин із периферійними країнами як частину гармонійного світу. Він відокремлював ці країни від великих країн, відносини з якими є більш складними та напруженими. Останнім часом китайські лідери більше конкретизували політику щодо периферійних країн наголосивши, що Китай захищатиме національні інтереси та захищатиме свої права в периферійних регіонах, особливо коли це стосується територіального суверенітету й морських ресурсів.

Хоча керівництво Китаю не визначило чітко, які саме країни належать до периферійних, проте на підставі аналізу документів і матеріалів офіційних осіб та установ до периферійних країн можна віднести такі, що знаходяться в Центральній Азії, Південній Азії, Північно-східній Азії, Західній Азії та Південно-Тихоокеанські країни.

Вице-президент Інституту сучасних міжнародних відносин Юань Пен, що належить до Міністерства державної безпеки Китаю, по-своєму розтлумачив поняття «периферія». Він визначив три так звані кільця периферії – внутрішнє, серединне й зовнішнє. До «внутрішнього» він відніс 14 країн, що мають сухопутні кордони з Китаєм, до «середнього» – морські країни, що знаходяться поряд із країнами «першого кільця», а також райони західної частини Тихого та Індійського океану і частини територій Центральної Азії та Росії. «Зовнішнє кільце» розширює кільце до Африки, Європи та Америки. Усі три кільця разом формують так званий простір «великої периферії».

Виходячи з досить широкого визначення поняття «периферії», можна зробити висновок, що це поняття охоплює обширний регіон, який включає як розвинуті країни, так і країни, що розвиваються, а також різні за розміром країни, серед яких Індія, Росія, Японія та США. Тому периферійна дипломатія має включати елементи дипломатії щодо великих країн, а також дипломатії щодо країн, що розвиваються, та елементи багатосторонньої дипломатії. Діяльність регіональних і субрегіональних організацій, у складі яких є периферійні країни, зокрема ШОС, САС (Східноазійський саміт), АПЕК (Азійсько-Тихоокеанське Економічне Співробітництво) також є об'єктом китайської периферійної дипломатії. Проте впродовж робочого форуму в жовтні 2013 р. китайське керівництво більше уваги приділило малим і середнім країнам, що можна вважати як пріоритетний напрям периферійної дипломатії на найближчий час. Президент Китаю Сі Дзіньпін визначив чотири основні філософські

принципи китайської дипломатії щодо цих країн, а саме: близькість і дружба, щирість, взаємовигода та всеосяжність. Він також дав пояснення цим принципам, зокрема: близькість означає розвивати дружні стосунки, засновані на географічній близькості й тісних зв'язках; щирість означає щире та поважне ставлення до інших людей; взаємовигодною передбачається розвиток співпраці, що є корисним для всіх країн і забезпечує взаємовигідні результати; всеосяжністю передбачається необхідність широкого мислення, відкритості, толерантності й готовність пошуку спільної основи в усуненні розбіжностей.

Запропоновані принципи знаходять відлуння в нових ініціативах китайського керівництва, зокрема: розвивати новий тип відносин із великими країнами, китайська мрія, економічний пояс Великого шовкового та морського шляхів, Китайсько-пакистанський економічний коридор, економічний коридор Бангладеш – Китай – Індія – М'янма.

Китай упроваджуватиме периферійну дипломатію в багатьох областях, захищаючи при цьому ключові інтереси суверенітету. На Форумі Сі Дзіньпін звернув увагу на формування нової ситуації навколо китайської периферії. Він підкреслив, що відбулися значні зміни в середовищі китайської периферії, водночас сталися зміни і у відносинах Китаю з периферійними країнами. Економічні й торгові зв'язки між Китаєм і периферією стають усе більш тісними, а інтереси між сторонами перетинаються на «безпрецедентній швидкості». Міністр закордонних справ Китаю Ван І заявив, що майбутнє Китаю пов'язане з периферійними країнами. Китайські політики вважають, що дисбаланс у відносинах між Китаєм і периферією, а також дисбаланс і брак міцних відносин між субрегіонами Азії є показником існування проблем у питанні периферії. Вони упевнені, що проекти Економічного поясу шовкового шляху та Морського шовкового шляху ХХІ ст., що проходять через Центральну, Південну й Південно-Східну Азію, мають урегулювати цю проблему.

Фахівці Інституту сучасних міжнародних відносин визначають три основні причини, чому врегулювання питання відносин із периферійними країнами є важливим для Китаю.

По-перше, периферія є основним театром подій, на якому Китай забезпечує національну безпеку, зберігає суверенітет і територіальну цілісність і веде боротьбу проти сепаратизму. Периферія є передовою,

де Китай зустрічатиме ворога, а також є буферною зоною для зустрічі противника ззовні.

По-друге, периферія є ключовою ланкою і стратегічною зоною для розвитку Китаю та перетворення його на центр багатопольярного світу. Окрім того, периферія є майданчиком для демонстрації зовнішньому світу моці, ролі та впливу Китаю, а також його зусиль щодо перетворення на провідну країну світу.

По-третє, периферія є не лише важливим торговим ринком і сферою інвестицій. Вона також є основним джерелом енергетичних ресурсів, імпорту і стратегічним шляхом для імпорту. Це регіон, у якому сконцентровані сухопутні й морські шляхи.

Розвиваючи відносини зі своїми сусідами, у Китаї насамперед приділяють увагу розвитку торговельних зв'язків. Між Китаєм та АСЕАН завершилися перемовини щодо створення зони вільної торгівлі. Після підписання зазначеної угоди рівень тарифів знизився до 0 – 5 % на всі товари, нетарифні бар'єри для країн-учасниць ЗВТ також усунені.

Китай ініціював підписання з АСЕАН спільної декларації «Про стратегічне партнерство і процвітання», мета якого полягає в об'єднанні Східноазійської спільноти на основі співпраці в економічній, соціальній галузях і сфері безпеки. На 21-й неформальній зустрічі лідерів країн АСЕАН у жовтні 2013 р. президент КНР заявив, що Китай і країни АСЕАН ставлять спільну мету щодо свого розвитку, у них спільні інтереси щодо підтримки регіонального процвітання і стабільності. Вони також мають спільну платформу в регіональних і міжнародних справах [8, с.19].

Китай бере активну участь в інституційній розбудові регіональної співпраці, що своєю чергою, спрямована на усунення занепокоєння азійських країн, передусім сусідніх, із приводу посилення господарської потужності Китаю і загострення економічної конкуренції. Окрім того, у Китаї вважають, що завдяки регіональній економічній інтеграції будуть зміцнюватися позиції країн-членів у міжнародній економічній системі. Заради подальшого діалогу між країнами регіонального об'єднання Китай ініціював створення Східноазійського саміту.

У Китаї активно ініціюють інтеграційні процеси в азійському регіоні. Китайське керівництво вважає, що Азія має всі шанси стати самодостатнім інтеграційним об'єднанням. Китайські лідери переконані, що азійські країни мають самостійно вирішувати власну

долю, тому присутність інших країн, зокрема США, в азійських об'єднаннях не є доцільною. Водночас китайській лідер Сі Дзіньпін, підкреслює, що співпраця з США є стратегічним вибором Китаю, і має важливе значення як для Китаю, так і для Азії в цілому. В одній із своїх промов він заявив, що Азія велика й місця вистачить усім. Однак керівництво КНР вважає, що США не мають визначати долю азійських країн, і участь США має обмежуватися в основному економічними контактами.

США й собі зацікавлені в поширенні глобалізації, зокрема в АТР, і налаштовані не лише брати участь в інтеграційних процесах в АТР. Вони намагаються посилити свою політичну та економічну присутність у регіоні. Окрім того, США активно ініціюють ідею «спільного просування» через розширення транстихоокеанської торгівлі та економічної лібералізації. Вони є прихильником формування транстихоокеанського партнерства і не підтримують ідею азійського регіоналізму.

Майбутнє Азії, зокрема АТР, визначатиметься станом взаємовідносин двох великих держав – США і КНР. Хоча між цими двома великими країнами існує протилежне бачення щодо майбутнього Азії, однак усвідомлення переваги, передусім взаємовигідної економічної співпраці в цьому регіоні, сприяє пошуку компромісів та альтернативних форм взаємодії між ними. Стратегічний та економічний діалог, що триває між Китаєм та США, є вдалою формою співпраці, вирішення спірних питань та уникнення протистояння. Однак із посиленням могутності Китаю та відповідно його впливу об'єктивно виникатиме необхідність у перегляді форми налагоджених відносин між двома країнами, оскільки питання, що мають ознаки глобального значення, у тому числі регіоналізму, навряд чи можна вирішити в межах цієї конфігурації взаємовідносин між країнами.

Із піднесенням Китаю світове співтовариство все частіше звертається до подій, що відбуваються в цій країні. При визначенні стану й перспектив світового економічного розвитку, економісти обов'язково досліджують економіку Китаю, економічну політику цієї країни, її проблеми й досягнення. Основні економічні індикатори Китаю на рівні з американськими та європейськими щоденно відображаються на моніторах всіх провідних рейтингових та інформаційних агентств світу. Світове співтовариство ретельно вивчає перспективи розвитку Китаю, усвідомлюючи його вплив на світовий

розвиток. Поступово акцент інформаційного навантаження щодо стану економічного розвитку Азії пересувається до «Піднебесної». Китай так вибудував свою зовнішньоекономічну діяльність, що спромігся «прив'язати» економіки азійських країн до власної економіки. Для більшості азійських країн, і насамперед країн АТР, Китай є основним ринком збуту своєї продукції. У багатьох випадках він також є основним зовнішнім інвестором для цих країн.

Прагнучи зміцнити свій економічний вплив, Китай запропонував створити Азійський банк інфраструктурних інвестицій (АБІІ), діяльність якого спрямована на фінансування проектів із розвитку інфраструктури. До складу засновників увійшли вже 57 країн, які об'єднують свої зусилля, щоб виробити єдині правила роботи цієї нової організації.

Банк базується в Пекіні, його бюджет – 100 млрд дол. США. Він займатиметься фінансуванням автомобільних доріг і залізниць, аеропортів та інших інфраструктурних проектів в Азії, які, на переконання експертів, необхідні для підтримки регіональної економіки. Країни-засновники зможуть запроваджувати правила управління банком та ухвалювати рішення. Асоційовані члени зможуть при цьому лише голосувати.

Від участі у створенні банку відмовились США та Японія, які вбачають у цьому виклик їх лідерству в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Проте решта країн, насамперед ті, що розвиваються, покладають надії на цей банк із огляду на те, що він заповнить масштабний інвестиційний пролам в інфраструктурному секторі та забезпечить сталий розвиток регіону.

Звертає на себе увагу той факт, що більшість провідних європейських країн, серед яких Німеччина, Франція, Італія, приєдналися до створення АБІІ. У березні 2015 р. прем'єр-міністр Великобританії Девід Камерон заявив, що Великобританія також бажає приєднатися до створення цього банку і що ця ідея відповідає національним інтересам британців. Це є показником того, що ці зацікавлені в розвитку відносин із Китаєм та в розвитку азійського регіону.

Ураховуючи наміри китайського керівництва відновити «Великий шовковий шлях», що свого часу поєднував Китай із Римом, можна припустити, що банк фінансуватиме не лише інфраструктурні проекти в азійському регіоні, а й проекти, що знаходяться на території

Європи, оскільки Китай активно просуває ідею відновлення «Шовкового шляху».

Існують побоювання, що банк створюватиме конкуренцію для МВФ та Світового банку. Безперечно, діяльність цього банку матиме вплив на діяльність МФВ і СБ, оскільки враховуючи те, що Китай є ініціатором та одним із основних засновників цього банку, він буде активно підтримувати діяльність цього банку та обстоювати свої інтереси. Із огляду на те, що китайські банки наразі є одними з найліквідніших і платоспроможних, володіють великими обсягами капіталу, то Китай активно залучатиме ці банки до участі в інвестиційних проектах. Цілком очевидним буде поширення застосування китайського юаня як основної валюти щодо обслуговування діяльності банку, а згодом і перетворення його на офіційну регіональну резервну валюту, що, своєю чергою, створить гарні перспективи для перетворення юаня на світову резервну валюту.

Створення такого банку за ініціативи китайського керівництва є справжньою заявою на посилення ролі Китаю в світі. Зі створенням такого банку в Китаї на весь світ заявили про прагнення брати активну участь в світовому економічному розвитку. На XVIII з'їзді КПК було поставлено мету «двох 100-літніх ювілеїв» і стратегію здійснення китайської мети – «великого відродження китайської нації». До 2020 р. Китай планує подвоїти обсяг ВВП і середній дохід на душу міського й сільського населення порівняно з показниками 2010 р., всебічно розбудувати середньозаможне суспільство. До середини цього століття створити багату й могутню, демократичну й цивілізовану, гармонійну й модернізовану соціалістичну державу, щоб зробити дійсністю мрію про «велике відродження китайської нації».

На з'їзді було заявлено, що для реалізації цієї мрії потрібна стабільна обстановка на міжнародній арені. Без миру не може благополучно розвиватись ані Китай, ані світ. Чи зможе Китай рухатися шляхом мирного розвитку значною мірою залежить від уміння перетворювати шанс для світу в шанс для Китаю, а шанс для Китаю – у шанс для всього світу, а також від уміння на основі позитивної взаємодії, взаємної вигоди разом з усіма країнами світу рухатися вперед. Китайські лідери вважають, що потрібно безперервно розширювати взаємовигідну співпрацю з іншими країнами, брати більш активну участь у міжнародних справах, разом зі світовим співтовариством реагувати на глобальні виклики, на повну силу робити свій внесок у глобальний розвиток. Китайське

керівництво звертається до світу, щоб запевнити світове співтовариство в тому, що Китай домагається свого розвитку аж ні як не за рахунок інтересів інших країн і не займатиметься справою у власних інтересах за рахунок чужих інтересів. Китай непохитно триматиметься мирного розвитку, підтримуватиме спільний розвиток, захищатиме всебічну торгівлю та братиме участь у глобальному економічному управлінні. Мир, розвиток і співпраця є трьома головними напрямками діяльності китайської дипломатії [4, с. 39].

Очевидно, що китайське керівництво ставить досить амбітні цілі, претендуючи на участь у глобальному економічному управлінні. Нині світове співтовариство прислуховується до заяв китайських лідерів і певною мірою звіряє «власний годинник» з «китайським». Геополітичний вимір Китаю, його глобальна стратегія й регіональні пріоритети в основному позитивно сприймаються світовим співтовариством. Китай перетворився на впливового гравця світового рівня. Усе частіше майбутній розвиток світу пов'язують із розвитком Китаю. Він перехопив не лише регіональне лідерство, а й демонструє лідерство в світовому розвитку, посилюючи свій вплив у світі. Обстоюючи ідею спільного розвитку, Китай активно залучає інші країни світу до участі в глобальному проекті світового розвитку, що має назву новий «Шовковий шлях». Через його відродження Китай фактично створює передумови для нового формату економічних відносин, товарних і грошових потоків у світі. Китай поступово замикає світовий розвиток на розвитку власної країни, створюючи в такий спосіб синергетичний ефект спільного розвитку. Успішна реалізація цього проекту перетворить Китай на справжній центр світового розвитку, а назва «чжунгу», тобто «серединна країна» або «центральна країна» набере справжнього сенсу.

На переконання професора Цинхайського інституту міжнародних відносин Сун Дже, китайська мрія потребує демонстрування привабливості китайської політичної системи та культури, її цінностей, переконливості китайської дипломатії, спорідненості китайських лідерів, багатства китайської культури та її народу. Він також зауважив, що китайська мрія лише тоді буде визнана світом, коли буде розбудована така прекрасна країна [9, с. 19].

Китай перетворюються на центр світової стабільності й процвітання, а XXI ст. згодом може називатися «китайським століттям». Якщо припустити, що піднесення китайської та американської економік триватиме нинішніми темпами, то Китай

перетвориться на найбільшу економіку світу через 30 років. Середній дохід буде вчетверо нижче доходу Америки. За обсягами торгівлі Китай вийде на першу позицію у світі. Зі своєю величезною територією і населенням Китай стане не лише економічно розвинутим лідером в Азії, а й нарівні зі Сполученими Штатами та Європейським союзом, світовою економічною наддержавою [10, с. 55].

Хоча азійські країни й надалі демонструватимуть стабільні показники розвитку, значною мірою він залежатиме від розвитку Китаю. Такий формат світоустрою триватиме доти, доки не з'явиться новий гравець світового рівня, що запропонує світу нову ідею розвитку. Однак це станеться не скоро, якщо взагалі станеться.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА Й ЛІТЕРАТУРА:

1. Дзиньпин Си. О государственном управлении / Си Дзиньпин. – Пекин: Международное издательство, 2014. – 624 с.
2. Чжоу Минвей. Китай: основная информация / Минвей Чжоу. – Пекин. Изд-во литературы на иностранных языках, 2009. – 242 с.
3. Lu Guozheng. Sharing the Chinese dream with Latin American Countries / Guozheng Lu // China Today. – 2013, September. – Vol. 62, № 9. – P. 58–60.
4. Chu Shulong. China's diplomatic strategy and foreign relations / Shulong Chu // China today. – 2012, October. – Vol. 61, №10. – P. 37–39.
5. Олійник О. М. Співставчий аналіз параметрів зовнішньополітичної діяльності США і КНР в постбіполярну добу: принципи, цілі, досягнення / Глобальна периферія в ХХІ ст.: засади, закономірності та умови цивілізаційного ренесансу: Збірник наукових праць / За загальною редакцією д. і .н., проф. Гури В. К. // Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України». – К.: LAT&R, 2014. – 390 с.
6. Виноградов А. Европейское наступление Пекина – тактика или стратегия / А. Виноградов // Проблемы Дальнего Востока. – 2014. – № 5. – С. 51–57.
7. Арешидзе Л. Г. Международные отношения в Восточной Азии. Угрозы и надежды: монография / Л. Г. Арешидзе. – М.: Международные отношения, 2007. – 296 с.
8. Du Shangze. Boost Asia-Pacific regional Cooperation / Shangze Du // China Today. – 2013, November. – Vol. 62, № 11. – P. 11–19.
9. Hou Ruili. Chinese Dream, a Dream Influencing the World / Ruili Hou // China Today. – 2014, January. – Vol. 63, № 1. – P. 18–21.
10. Бергстен Ф., Гилл Б., Ларди Н., Митчел Д. Китай: что нового следует знать о новой сверх державе / Ф. Бергстен, Б. Гилл, Н. Ларди, Д. Митчел // Пер.с англ. – Изд. 20-е, перераб. и доп. – М.: Институт комплексных стратегических исследований, 2007. – 256 с.
11. Городня Н. Д. Східна Азія у зовнішній політиці США (1989–2013 pp.) : монографія / Н. Д. Городня. – К.: «Прінт-Сервіс», 2014. – 528 с.